

היסטוריה דתי

29281, תש"ף (2020)

להלן ההנחיות החדשות למענה על שאלות הבחינה.

פרקים	בחירה	משקל כל שאלה
א-ד	יש לבחור 6 שאלות מפרקים א-ד	16.66 נקודות

היסטוריה דתי

היסטוריה דתי, 29281, קיץ תש"ף

שים לב!

השאלות במבחן **חוברו** מן החומר המפורט להלן.

1. הנאורות

א. עקרונות הנאורות:

ההכרה בערך האדם

אדם — יצור אוטונומי השולט בחייו ואחראי לגורלו ולגורל החברה

ההכרה בכבוד האדם ובזכויותיו הטבעיות:

חירות, קניין ואושר

זכויות האישה

הקריאה לסובלנות ולזכויות פוליטיות לפרטים

אמנה חברתית

ב. מאפייני הנאורות:

אינדיווידואליזם, רציונליזם, ספקנות וחילון, ידע וקדמה

2. התנועות האידאולוגיות המודרניות

א. המונח "לאומיות"

ב. המונח "סוציאליזם"

3. יישום רעיונות ההשכלה בחברה היהודית:

המורה ילמד על איזור אחד לפי בחירתו:

א. במזרח אירופה — ההשכלה "מטעם"

ב. במזרח התיכון ובארצות האסלאם — בתי הספר של "כל ישראל חברים"

ג. בתימן — חדירת רעיונות ההשכלה — הפולמוס בין ה"דרדעים" לבין ה"עקשים"

4. תנועות זרמים יהודיים במאות ה־19 וה־20:

המענה האורתודוקסי לגווניו ויחסו למודרנה ולתיקונים בדת: יש ללמוד על הנא־אורתודוקסיה ועל זרם

אחד נוסף.

א. נא־אורתודוקסיה — חיוב המודרנה תוך שמירה קפדנית על מצוות הדת וחיוק הזהות האורתודוקסית:

תפיסת "תורה עם דרך ארץ" — רש"ר הירש.

ב. ההתנגדות לרפורמה ולערכי המודרנה: חת"ם סופר

ג. התבססות החסידות, התפשטותה והתמודדותה עם אתגרי המודרנה. התרחבות החסידות והפיכתה לתנועה

דתית-חברתית המונית — "העדה" ו"החצר" כתחליף לקהילה.

ד. הישיבות בליטא והתמודדותן עם אתגרי המודרנה במזרח אירופה:

— חיוק הלמדנות ומעמד הלומדים

— הישיבות היו ארגון חברתי-רעיוני על-קהילתי.

— ישיבת וולוז'ין וישיבות המוסר

ה. רבני הקהילות הספרדיות והקהילות בארצות האסלאם והתמודדותם עם אתגרי "העולם החדש"

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

5. התנועה הציונית

- התנועה הציונית בראשות הרצל
- המצע של התנועה — פתרון מדיני בארץ-ישראל מוכר במשפט העמים, באזל, צ'ארטר
- הקונגרס הציוני
- מפלגות וזרמים: ציונות מדינית, ציונות מעשית, ציונות דתית
- הציונות הדתית — הרקע להקמת תנועת המזרחי
- הרב ריינס וגישתו לתנועה הציונית

6. נאציזם

- אידאולוגיה נאצית: מ"פולקזים לגזע", לאומיות אתנית, טוהר הגזע הנאצי, מרחב המחיה, "מיין קמפף"

7. השלבים במדיניות האנטי-יהודית של הנאצים בגרמניה בשנים 1933-1939:

- מגמות במדיניות האנטי-יהודית, 1933-1938: השפלה, בידוד והגירה, חקיקה ונישול
- תעמולה נאצית אנטי-יהודית
- חרם כלכלי נגד היהודים
- אריזציה: החרמת הרכוש היהודי והוצאת היהודים מן החברה ומוסדותיה

8. מלחמת העולם השנייה

מלחמת העולם השנייה — המהלכים העיקריים:

- 1939-1941 הפלישה לפולין, לצפון ולמערב אירופה
- 1941-1942 הרחבת המלחמה לחזיתות השונות: "מבצע ברברוסה"; החזית המזרחית

9. גורל היהודים במלחמת העולם השנייה — השואה:

כיצד התאפשר הפתרון הסופי?

1. מדיניות הנאצים והשותפים נגד היהודים במהלך מלחמת העולם השנייה באזורים השונים:

- באזורים הכבושים — 1939-1941:
 - צעד ראשון: התעללות ביהודים והשפלתם
 - הקמת מחנות עבודה וכפיה
 - איגרת הבזק של היידריך, ריכוז היהודים בערים והקמת יודנרטים
 - ריכוז היהודים בגטאות וסגירתם
 - החרמת רכוש היהודים
- מיוני 1941 עד מאי 1945:
 - הפתרון הסופי
 - "מבצע ברברוסה" וראשית פעילות הרצח שנקטו יחידות האיינזצגרופן
 - הקמת מחנות ההשמדה
 - ועידת ואנזה
 - האקציות בגטאות, השילוחים למחנות ההשמדה והסלקציות

2. גורל היהודים בצפון אפריקה

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

10. שארית הפליטה

ההתמודדות עם החזרה לחיים

- תנועת "הבריחה" – ההעפלה לארץ-ישראל

11. היישוב היהודי לגונוי בארץ-ישראל בתקופה העותמאנית – משלהי המאה ה־19 עד תום מלחמת העולם**הראשונה:****בין מסורת לחידוש – סוגיות בשאלת אופיו של היישוב:**

- הצביון הדתי של היישוב

— "פולמוס השמיטה"

— ניסיונות לקירוב חילונים – מסע הרבנים למושבות

12. היישוב היהודי במעבר משלטון עותמאני לשלטון המנדט הבריטי

— הצהרת בלפור ומשמעותה

— המנדט הבריטי על ארץ-ישראל

13. מוסדות היישוב היהודי בארץ-ישראל:

— הגוש הדתי

14. העלייה לארץ-ישראל וההתיישבות בה

— החלוץ הדתי; הפועל המזרחי

— הקיבוץ הדתי

15. העימות הערבי-יהודי עד מלחמת העולם השנייה:

— ביטויי העימות – 1936-1939 – גורמים ומאפיינים

— התערערות מצב היהודים בארצות האסלאם (ה"פרהוד")

— ועדת פיל, הצעת החלוקה

16. מדינה בדרך – היישוב היהודי בארץ-ישראל, 1945-1947:

1. מאבק היישוב לגונוי במדיניות הבריטית:

- בהתיישבות, כגון גוש עציון

- "ההעפלה" – העלייה הבלתי לגאלית בנתיבי הים והיבשה מאירופה ומארצות האסלאם

- המאבק הצבאי:

— הפורשים – האצ"ל והלח"י ומאבקם בבריטים

— תנועת המרי ופירוקה

2. — מסירת המנדט לאו"ם:

— "הצעת החלוקה"

— החלטת האו"ם מכ"ט בנובמבר על חלוקת ארץ-ישראל לשתי מדינות

17. הקמת מדינת ישראל

מלחמת העצמאות שלב א' – יילמד בהתאם לערכת פר"ח לתלמיד.

18. עלייה, קליטה והתיישבות במדינת ישראל:

מבצעי העלייה מאתיופיה, על פי ערכת פר"ח לתלמיד.

19. החברה הישראלית

יש לבחור בקונפליקט אחד מבין הארבעה האלה:

תודעת השואה וניצוליה:

1. הוויכוח על השילומים

2. משפט אייכמן

הפער העדתי והמאבקים לשוויון:

3. אירועי ואדי סאליב

4. הפנתרים השחורים

היסטוריה דתי

29284, תש"ף (2020)

להלן ההנחיות החדשות למענה על שאלות הבחינה.

פרקים	בחירה	משקל כל שאלה
א-ד	יש לבחור 5 שאלות מפרקים א-ד	20 נקודות

היסטוריה דתי

היסטוריה דתי, 29284, קיץ תש"ף

שים לב!

השאלות במבחן חוברו מן החומר המפורט להלן.

הנאורות

מאפייני הנאורות: אינדיווידואליזם, רציונליזם, ספקנות וחילון, ידע וקדמה

התנועות האידאולוגיות המודרניות:

המונח "לאומיות"

תנועת ההשכלה היהודית:

המונח משה מנדלסון ותנועת ההשכלה

התנועה הציונית:

התנועה הציונית בראשות הרצל

- המצע של התנועה — פתרון מדיני בארץ-ישראל מוכר במשפט העמים, תוכנית באזל, צ'ארטר
- הקונגרס הציוני
- מפלגות וזרמים: ציונות מדינית, ציונות מעשית, ציונות דתית
- הציונות הדתית: הרקע להקמת תנועת המזרחי — הרב ריינס וגישתו לתנועה הציונית

נאציזם:

- אידאולוגיה נאצית: מ"פולקזים לגזע", לאומיות אתנית, טוהר הגזע הנאצי, מרחב המחיה, "מיינ קמפף"

מלחמת העולם השנייה — המהלכים העיקריים:

- 1941-1941 הפלישה לפולין, לצפון ולמערב אירופה
- 1942-1941 הרחבת המלחמה לחזיתות השונות: "מבצע ברברוסה", החזית המזרחית

גורל היהודים במלחמת העולם השנייה — השואה:

- מיוני 1941 עד מאי 1945 "הפתרון הסופי"
- "מבצע ברברוסה" וראשית פעילות הרצח שנקטו יחידות האיינזצגרופן
- הקמת מחנות ההשמדה
- ועידת ואנזה
- האקציות בגטאות, השילוחים למחנות ההשמדה והסלקציות
- גורל היהודים בצפון אפריקה

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

התנגדות מזוינת לנאצים:

פרטיזנים: הדילמות — גטו או יער? סיכון מול סיכוי

היישוב היהודי לגונוי בארץ-ישראל בתקופה העותמאנית משלהי המאה ה-19 עד תום מלחמת העולם הראשונה:

המונח "היישוב החדש"

מוסדות היישוב היהודי בארץ-ישראל:

הגוש הדתי

העלייה לארץ-ישראל וההתיישבות בה:

החלוץ הדתי, הפועל המזרחי, הקיבוץ הדתי

העימות הערבי-יהודי עד מלחמת העולם השנייה:

ועדת פיל — הצעת החלוקה

מדינה בדרך — היישוב היהודי בארץ-ישראל 1945-1947:

ה"העפלה" — העלייה הבלתי לגאלית בנתיבי הים והיבשה מאירופה ומארצות האסלאם

מסירת המנדט לאו"ם:

— הצעת החלוקה

— החלטת האו"ם מכ"ט בנובמבר על חלוקת ארץ-ישראל לשתי מדינות

הקמת מדינת ישראל:

מלחמת העצמאות שלב א' — יילמד בהתאם לערכת פר"ח לתלמיד.

עלייה, קליטה והתיישבות במדינת ישראל:

מבצעי העלייה מאתיופיה, על פי ערכת פר"ח לתלמיד

היסטוריה דתי

היסטוריה דתי, 29282, קיץ תש"ף

שים לב!

השאלות במבחן **חוברו** מן החומר המפורט להלן.

משברי המודרנה

מלחמת העולם הראשונה:

המלחמה — ביטוי להישגי המודרנה והנאורות או פגיעה בהם?

1. גורמי המלחמה:

- עליית רעיונות אנטי-ליברליים וראיית האלימות והכוח באור חיובי.
- משבר המדינות הרב-לאומיות.
- האימפריאליזם — העימות בין האוכלוסיות שארצן כבושה לבין המדינות הלאומיות והמעצמות האירופיות.
- 2. נוראות המלחמה: מלחמה טוטלית — הרג המוני וטיהור אתני.
- 3. תוצאות המלחמה ומשבר האמונה ברעיונות הקדמה ובהשלכותיה: יש לבחור בסעיף אחד משלושת הסעיפים שלהלן:
 - הפסימיות החברתית: אבטלה, חילון ומשברי אמונה.
 - ראשית הדת-קולוניזציה (הענקת מנדטים ולא סיפוח).
 - עליית הדמוקרטיה החדשות ושברן (גרמניה ופולין).

יש לבחור **באחד** מן המשטרים — קומוניזם או פשיזם:

- **קומוניזם** — האידאולוגיה הקומוניסטית — חידושי של לנין (מלחמת המעמדות ודיקטטורת הפרולטריון).
 - התבססות הטוטליטריות בימי סטלין — המדינה ככלי ליישום האידאולוגיה.
 - יחס המשטר הקומוניסטי למיעוטים תרבותיים ודתיים.
 - דיכוי בשם החופש — כל אדם עלול להיות אויב.
 - הדוגמה היהודית: היבסקציה — הכחדת תרבות היידיש, אנטי-יהדות ואנטי-ציונות.
- **פשיזם** — האידאולוגיה הפשיסטית — מרכזיות המדינה והאומה — "המדינה מעל הכול".
 - פשיזם — תופעה אירופית
 - משטרים פשיסטיים — איטליה כדוגמה ראשונה.
 - הקמת מפלגות פשיסטיות, כגון בלגיה, רומניה, הונגריה, בולגריה.
 - אנטישמיות היא רכיב נפוץ אך לא הכרחי.

עלייה, קליטה והתיישבות במדינת ישראל

• דילמות במדיניות העלייה והקליטה:

- בין "עלייה חופשית", ל"עלייה מסוגת" וביניהן לבין "עליות חירום".
- גודל אוכלוסיית העולים ביחס למספר אנשי היישוב.
- "מדיניות כור ההיתוך" וסוגיית החינוך במחנות העולים ובמעברות.

• דילמות בעיצוב מדיניות ההתיישבות:

- עיצוב וייצוב גבולות המדינה — הוויכוח בנוגע לקו ירוק או קו סגול.
- פיזור אוכלוסין
- הפרחת השממה
- ביטחון

היסטוריה דתי

היסטוריה דתי, 29272, קיץ תש"ף

שים לב!

השאלות במבחן **חוברו** מן החומר המפורט להלן.

א. מלחמת העולם הראשונה:

המלחמה — ביטוי להישגי המודרנה או פגיעה בהם?

1. גורמי המלחמה:
 - עליית רעיונות אנטי־ליברליים וראיית האלימות והכוח באור חיובי.
 - משבר המדינות רב־לאומיות.
 - האימפריאליזם — העימות בין האוכלוסיות שארצן כבושה לבין המדינות הלאומיות והמעצמות האירופיות.
2. נוראות המלחמה: מלחמה טוטלית — הרג המוני וטיהור אתני.
3. תוצאות המלחמה ומשבר האמונה ברעונות הקדמה ובהשלכותיה:
 - יש לבחור בסעיף אחד משלושת הסעיפים שלהלן:
 - הפסימיות החברתית: אבטלה, חילון ומשברי אמונה.
 - ראשית הדה־קולוניזציה (הענקת מנדטים ולא סיפוח).
 - עליית הדמוקרטיה החדשות ושברן (גרמניה ופולין).

ב. המשטרים הטוטליטריים

כיצד צמחו משטרים טוטליטריים מתוך אידאולוגיות שהבטיחו מרפא מחולי המודרניות

הכרת מאפייני המשטרים הטוטאליטריים:

- אידאולוגיה רשמית מחייבת.
- מונופול על התקשורת: פיקוח מטעם המפלגה או הממשלה על העיתונות, הרדיו והקולנוע.

ג. עלייה קליטה והתיישבות במדינת ישראל

דילמות במדיניות העלייה והקליטה:

- בין "עלייה חופשית" ל"עלייה מסווגת" וביניהן לבין "עליות חירום".

ההתיישבות מקום המדינה עד סוף שנות השבעים

- דילמות בעיצוב מדיניות ההתיישבות:
 - פיזור אוכלוסין
 - הפרחת השממה
 - ביטחון